

BS"D

On Milk, Meat and the Mikdash

Rabbi Mois Navon

Most of you know that I became religious when I was in college. I was studying computer engineering at UCLA and in my second year a friend of the family gave my a job at JPL/NASA. This was a great opportunity for me so on my first day at the job I was all ears. We spent the morning talking engineering and then we went to lunch. When we got to the cafeteria, Ray said, "Order whatever you want." I spelled the burgers on the grill and said I'll have a cheeseburger. Ray made a kind of disgruntled face and so I asked, "Something wrong with the burgers?" He just made his grimace deeper. I said, "Listen, I don't read faces, so unless you tell me something is wrong with the cheeseburgers, I am going to order one." And so I did. We had lunch and then spent the next 2 hours talking about Jewish philosophy. In fact, for the next two years, we held 2 hour lunches talking Jewish Philosophy. He told me that we believe in an involved Creator, he told me there is a purpose to creation and that we are here to do God's will – which includes not eating milk and meat together.

So the next time I was at a fraternity party and all the pizza had peperoni – I remembered this teaching and I took the peperoni off the pizza. This, I know now, doesn't help much halachically. Indeed, I should remind you that I have since received rabbinic ordination in Issur V'Heter and eating peperoni pizza – though certainly forbidden – is not a violation of milk and meat since "ain issur hal al issur."

In any case, thus was the beginning of my journey into the madness we call Orthodox Judaism.

After that I learned that it is not enough not to eat milk and meat together but rather one must wait six hours between meat and milk. Oy, how many ice creams did I spit out trying to keep that rule! Learning to count to 6 is not as easy as it my seem.

Of course, we are now all hachamim and navonim and so we get into more sophisticated problems. That is, now, instead of eating ice cream after meat by accident, we first say a bracha and then realize that we're still "meat". What do you do in this case? On the one hand you don't want to say a bracha levatala, on the other hand you don't want to violate the prohibition of eating milk and meat.

Rav Ovadia Yosef deals with this question by bring a number of Responsa that address a similar question related to "inyana d'yoma".

שו"ת יחיה דעת חלק ד סימן מא

... ותבט עיני בשו"ת מכתב לחזקיהו (סימן ה' דף ל"א ע"א), שהביא בשם ספר פסקי ריקאנטי האחרונים (סימן ט"ו), שנשאל בדבר המנהג שפשט בתפוצות ישראל שלא לאכול בשר החל **מראש חודש אב** עד התענית של תשעה באב, ואדם אחד טעה ובירך על חתיכת בשר, ולאחר שנתנה בתוך פיו מיד נזכר, והשיב, שמכיון שלדעת הרבה פוסקים איסור ברכה לבטלה הוא רק מדרבנן, וכן העלה בשו"ת זרע אמת (חאו"ח סימן א'), לכן יפלוט חתיכת הבשר מפיו, ולא יבלע ממנה כלום, אף על פי שעל ידי כך תהיה ברכתו לבטלה. עכ"ל. ולפי זה יש ללמוד, שאם לגבי איסור שאין עיקרו אלא **מתורת מנהג**, כאכילת בשר בימי אב, אסור לטעום כלל, כל שכן בנידון שלנו שהוא דבר ששרש איסורו מן הדין, שבודאי אינו רשאי לטעום כלום, לדעת בעל פסקי ריקאנטי האחרונים.

So strict is the minhag of not eating meat during the 9 days that it overrides an issur drabbanan!

Now R. Ovadya does not agree with this opinion and he brings the Sdei Hemed in support:

אולם שוב מצאתי בשדי חמד (מערכת בין המצרים אות ה') שכתב להיפך בשם פסקי ריקאנטי האחרונים, שאם בירך בימים אלה על חתיכת בשר ונזכר מיד, יש לו לאכול מעט כל שהוא מן הבשר, כדי שלא תהיה ברכתו לבטלה, שבטעימה כל שהיא אין משום שמחה ולא משום מיעוט אבלות. ע"ש.

So, here it is pointed out that the REASON we don't eat meat is because we are in MOURNING, but taking a tiny bite of meat is not going to give us any great simcha nor remove us from our state of mourning. And certainly one should do so in order to avoid violating the prohibition of bracha levatala which many – Rambam, Shul" A, RO – hold is an issur d'orata.

Now RO, continues and brings the Beer Moshe who posits that eating a “kol shehu” may not be enough:

והרה"ג ר' משה שטרן שליט"א בשו"ת באר משה חלק ד' (סימן כ"ד), נשאל בנידון דידן, במי ששכח וברך על גבינה או חלב תוך שש שעות לאכילת בשר, והשיב, שנראה שיטעם כל שהוא מהם כדי שלא תהיה ברכתו לבטלה, וסיים, ויותר היה נראה לי לומר שיאכל כזית גבינה או רביעית חלב, כדי שיברך גם ברכה אחרונה, אלא שאין בכחי לחלוק על פסקי ריקאנטי האחרונים (סימן ט"ו) שנשאל כעין נידון דידן, והעלה שיאכל רק מעט מזער מהבשר כדי שלא תהיה ברכתו לבטלה, ולא התיר לאכול כזית בשר כדי שיברך ברכה אחרונה, אבל אפשר לחלק ולומר שבנידון דידן שהרבה פוסקים מתירים לאכול מאכלי חלב מיד אחר סילוק שלחן וברכת המזון, אחר סעודת בשר, טוב יותר שיאכל כזית גבינה או שישתה רביעית חלב, ויברך ברכה אחרונה כדין, כיון שיש אומרים שצריך לברך בורא נפשות רבות בכל שהוא, כמ"ש בכף החיים (סימן ר"י אות ט"ו). עכת"ד.

Similarly, RO rejects the idea that you should eat a KAZAYIT in order to say a bracha achrona since there is no permit to continuing sinning just because we made an allowance to avoid a worse violation (i.e., of bracha levatala):

... ודע שאין להתיר בנידון דידן לאכול כשיעור מטעם הואיל ואשתרי אשתרי, שאין כאן היתר גמור, אלא דחיית איסור קל מפני איסור חמור יותר, ובזה לא אמרו הכלל שהואיל ואשתרי אשתרי.

In sum, if you said a bracha on cheese while you were still “meat” you should eat a tiny bit; and during the nine days, if you said a bracha on meat, you should eat a tiny bit because this doesn't remove you from the status of MOURNING.

AND that brings us back to the Inya D'Yoma. We are in MOURNING! We must realize that there is something missing in our world. Yes, though we live in wonderful times (I ma not sure the was ever a greater period to be alive as a Jew) – there is something missing: the Beit Hamikdash. Not just the building; we have plenty of buildings. We are missing what the Beit Hamikdash symbolizes, wht the Bei Hamikdash reminds of: That there is a creator, that there is a purpose.

When I said at the outset that Orthodox Judaism was “Madness”, I was joking around.

Madness?

To live a life without purpose is madness.

To live a life without Torah and Mitzvot is madness.

To live a life without the Beit Hamikash is madness.

שו"ת יחיה דעת חלק ד סימן מא

שאלה: מי שאכל בשר, שעל פי הדין צריך לשהות שש שעות כדי שיהיה מותר במאכלי חלב, אך כעבור שעה שכח ובירך על מאכלי חלב, האם רשאי הוא לטעום כל שהוא כדי שלא תהיה ברכתו לבטלה?

תשובה: במסכת חולין (דף ק"ה ע"א) מבואר בגמרא, שאסור מדברי סופרים לאכול מאכלי חלב אחר סעודה של בשר, עד לסעודה אחרת. ופירשו הרי"ף והרא"ש שם, שצריך לשהות מסעודת הבוקר עד לסעודת הערב, ובפחות משיעור זה אין לאכול גבינה אחר בשר. וכן פסק הרמב"ם (בפרק ט' מהלכות מאכלות אסורות), שצריך שישנה בין בשר לחלב כמו שש שעות. וכן פסק בעל העיטור. וכן כתבו הרשב"א והריטב"א והמאירי והר"ן. ושכן פשט המנהג. אולם התוספות (חולין ק"ה ע"א) פירשו, שאפילו לאלתר כיון שסילק השלחן שאכל עליו בשר ובירך ברכת המזון, מותר לאכול מאכלי חלב. וכן כתבו הראב"י והמרדכי. וכן פסק רבינו אליעזר ממיץ בספר יראים (סימן קמ"ט). וכן כתב הר"ם בעל המאור, ושכן נהגו להקל כל חכמי צרפת ונרבונו. וכן פסק רבינו אהרן הלוי בספר בדק הבית. וראה עוד באור זרוע (סימן ת"ס). ומרן השלחן ערוך יו"ד (סימן פ"ט) פסק כדברי הרי"ף והרמב"ם והרא"ש וסיעתם שצריך להמתין שש שעות בין בשר לחלב. והרמ"א בהגה כתב, שהמנהג הפשוט במדינות אשכנז להמתין שעה אחת בלבד בין בשר לגבינה, אלא שמברכים ברכת המזון אחר סעודת הבשר, שאז נחשבת כסעודה אחרת. וכתב בספר זבחי צדק (סימן פ"ט אות י"א), שאף על פי שאנחנו קבלנו הוראות מרן, וצריכים לשהות שש שעות בין בשר לחלב, מכל מקום לצורך חולי קצת נראה פשוט שיש להתיר לאכול מאכלי חלב שעה אחת לאחר סעודת בשר. ושכן פסק בחכמת אדם. ע"כ. וכן פסק הגר"י"ח בבן איש חי (פרשת שלח לך אות י"א). וראה עוד בשו"ת חתם סופר (חיו"ד סימן ע"ג), ובשו"ת שואל ונשאל (חיו"ד סימן נ"ח). ולפי זה נראה שמאחר שדעת הרמב"ם בתשובה (סימן פ"ד) שאיסור ברכה לבטלה הוא מן התורה, כמו שנאמר לא תשא את שם ה' אלהיך לשוא, וכמו שדרשו חז"ל בברכות (דף ל"ג ע"א), וכן דעת הגאונים, וכן פסק מרן בשלחן ערוך (סימן רט"ו), יש להעדיף בנידון זה לטעום כל שהוא ממאכלי חלב כדי שלא תהיה ברכתו לבטלה. ואפילו לדברי התוספות (ראש השנה ל"ג ע"א) וסיעתם שסוברים שאיסור ברכה לבטלה הוא רק מדרבנן, וקרא אסמכתא בעלמא הוא, מכל מקום מכיון שלגבי איסור אכילת בשר וחלב שלא בסעודה אחת אין האיסור ברור, שהרי הוא שנוי במחלוקת הראשונים הנ"ל, ואילו לגבי איסור ברכה לבטלה הוא איסור ודאי שיש לו גם כן סמך מן התורה, אין ספק מוציא מידי ודאי, ויש להעדיף בנידון זה לטעום כל שהוא כדי שלא תהיה ברכתו לבטלה. וכן מצאנו כיוצא בזה להרמ"א בהגה, (א"ח סי' רע"א סעיף ה'), שאף על פי שאסור לטעום כלום לפי ההבדלה על הכוס במוצאי שבת, אם שכח ובירך המוציא על הפת קודם שהבדיל, יטעם תחלה כדי שלא תהיה ברכתו לבטלה, שהרי אין מבדילים על הפת. ומרן החיד"א בשיורי ברכה שם הביא שכן מתבאר בספר הבתים. וכן פסק בשלחן ערוך הגאון ר' זלמן (סימן רצ"ט סעיף כ'). הרי שאיסור טעימה קודם ההבדלה נדחה מפני איסור ברכה לבטלה שהוא חמור ביותר. והוא הדין לכאן שרשאי לטעום כל שהוא ממאכלי החלב שבירך עליהם לאחר סעודת בשר, כדי שלא תהיה ברכתו לבטלה.

אמנם לכאורה עדיין היה מקום לדון לפי מ"ש הרמב"ם (סוף פרק א' מהל' ברכות), והתוספות (ברכות מ"ה ע"א), שאכילת איסור אינה נחשבת אכילה, והאוכל דבר איסור אפילו מדרבנן אינו מברך עליו לא בתחלה ולא בסוף, וכן פסק מרן בשלחן ערוך א"ח (סימן קצ"ו סעיף א'). לפי זה מה תועלת יש במה שיטעם חלב כל שהוא בתוך שש שעות לאכילת בשר, והרי הוא כאוכל מאכל איסור שלא תיקנו חכמים עליו ברכה כלל, ונשאר עליו איסור ברכה לבטלה. אלא שיש לומר שזהו רק כשהמאכל אסור מחמת עצמו, אבל כאן המאכל מצד עצמו מותר, ורק השעה אוסרתו, מפני שאכל בשר לפני כן, ובאופן כזה תועיל הברכה אף לדעת הרמב"ם והשלחן ערוך. וכיוצא בזה כתב הבית חדש א"ח (סימן ר"ד), שאפילו הרמ"ם בתשובה שסובר, שאפילו האוכל איסור במקום סכנה אינו מברך עליו כלל, יודה שהאוכל ביום הכפורים במקום סכנה צריך לברך. מפני שהמאכל מצד עצמו מותר והשעה אוסרתו, מה שאין כן אכילת איסור אפילו במקום סכנה אין לברך עליו כלל. ע"ש. [וזהו כעין חילוק התוספות (שבת י"ב סעיף ב'). ובזה ניחא גם כן דברי הרמ"א /או"ח/ (סימן רע"א סעיף ה) הנ"ל. וראה בשלחן ערוך הגר"ז (סימן ק"ו סעיף ג'). ובשו"ת צמח צדק מליבאוויטש (בשער המילואים חאו"ח סימן י"ג). ובספר ברוך טעם (שער הכולל דין ב' דני"ב ע"ד). ובשו"ת בית יצחק שמלקיס (חאו"ח סימן צ"ד אות ב') בד"ה ונ"ל. ובספר נחל איתן (בפרק א' מהלכות שביתת עשור). ובשו"ת שמחת יהודה אליעזר (חאו"ח סימן י"ג). ובשו"ת דברי יחזקאל בורשטיין (סימן אותיות י"ח - י"ט). ובמש"כ בשו"ת יביע אומר חלק ד' (חאו"ח סימן י"ב אות ט"ו). ע"ש]. אולם יש לדחות ולומר שבנידון שלנו לא נחשב כמאכל היתר לגמרי, מכיון שמה שהצריכו לשהות שש שעות, מטעם שהבשר שאכל מוציא שומן ונדבק בפה ומאריך בטעמו כל שש שעות, כמו שפירש רש"י (חולין קה ע"א), או מטעם הבשר שבין השינים, כמ"ש הרמב"ם (סוף פרק ט' מהלכות מאכלות אסורות), נמצא שבשעה שטועם ממאכלי חלב, יש כאן כעין תערובת בשר בחלב מדרבנן. וכן מתבאר בשו"ת זכר יהוסף (חאו"ח סוף סימן קצ"ו). לכן נראה לומר טעם אחר לני"ד, משום שבעיקר הדין של הרמב"ם הנ"ל, חולק עליו הראב"ד בהשגותיו, שלא אמרו אלא שאין מזמנים על דבר איסור, מפני שאין לו חשיבות קביעת סעודה, אבל ברכה תחלה וסוף למה לא יברך, הואיל ונהנה ממנו. וכן הסכים הרא"ש (בריש פרק שלשה שאכלו). וכן נראה בתוספות ישנים (שבת כ"ג

ע"א). וכן פסק בשו"ת חוט המשולש שבסוף התשב"ץ חלק ג' (סימן כ"ט). ושכן ראוי להורות. ע"ש. ולכן כששכח ובירך על חלב תוך שש שעות מאכילת בשר, יש כאן ספק ספיקא שיטעם כל שהוא, שמא הלכה כהמתירים לגמרי לאכול אחר סילוק שלחן וברכת המזון, ואם תמצא לומר שהלכה כהאוסרים, שמא הלכה כהסוברים שיש ברכה גם על מאכל איסור, וממילא הרי כשטועם מתקן שלא תהיה ברכתו לבטלה, שאיסורה יותר חמור. ויש לצרף לסניף דברי רבינו קלונימוס הזקן הובא במרדכי (חולין סימן תרס"ד), שנראה דס"ל שחצי שיעור באיסור דרבנן מותר. וכיוצא בזה כתבו בתוספות חולין (ל"ד ע"ב) בד"ה והשלישי, דאף על גב דחצי שיעור אסור מן התורה, הכא דפיסול הגוף הוי מדרבנן לא החמירו. ע"ש. וכן כתב בשו"ת חות יאיר (סימן ט"ו). ע"ש. וע"ע בספר תוספת שבת (סימן ש"ו סק"ט), שכתב, דדוקא בגזל ורבית שאיסורם מן התורה, יש איסור גם בפחות משה פרטטה, דחצי שיעור אסור מהתורה, אבל בדין שכר שבת שעיקר איסורו אינו אלא מדרבנן, מותר בפחות משה פרוטה. וכתב בפתח הדביר (סימן ש"ו סק"ג) לסייעו מדברי המרדכי הנ"ל, אלא שמרן הבית יוסף יו"ד (סימן ס"ח) חולק עליו וכו'. ע"ש. והשדי חמד (מערכת ח' כלל ט"ז) כתב לחלק בזה בין איסור דרבנן שיש לו עיקר מה"ת, או איסור שאין לו עיקר מה"ת. עש"ב. וכן כתב בשו"ת יהודה יעלה אסאד (חאו"ח סימן קס"א, וחיו"ד סימן קע"ג), שאף על פי שמבואר בתשובת הריב"ש (סימן רפ"ז) דחצי שיעור אסור גם באיסור דרבנן, דכל דתקון רבנן כעין דאורייתא תקון, מיהו הרי מבואר בגיטין (ס"ה ע"א) שבאיסור דרבנן שאין לו עיקר מה"ת, לא אמרינן כעין דאורייתא תקון, לכן חצי שיעור באיסור דרבנן שאין לו עיקר מה"ת מותר. ע"ש. ובני"ד שלדעת רבים מהראשונים אחר סילוק שלחן וברכת המזון מותר לכתחלה במאכלי חלב, לא עדיף מאיסור שאין לו עיקר מה"ת, ובחצי שיעור דהיינו בטעימה כל שהיא יש להקל כדי שלא תהיה ברכתו לבטלה. וראה בשו"ת לבושי מרדכי מה"ת (חיו"ד סימן קס"ז) שנשאל בנידון דידן, ודן להחמיר שלא לטעום, משום שלא יועיל כלום באכילתו, על פי דעת הרמב"ם וסיעתו שלא תיקנו ברכה על אכילת איסור ולכן יאמר ברוך שם כבוד מלכותו לעולם ועד, כדן מי שבירך ברכה לבטלה. (כמ"ש התוספות ברכות ל"ט ובשלחן ערוך סימן ר"ו /או"ח/ סעיף ו'. ע"ש). ולא ירד למש"כ בזה. ודו"ק.

והנה מעשה כזה אירע להגאון ר' אברהם אלקלעי, כמו שכתב בספרו זכור לאברהם (מערכת בשר בחלב) וזת"ד: מעשה בא לידי באחד מימי החורף שאחר שאכלתי בשר ועברו ארבע שעות שכחתי ובירכתי על גבינה, ונתתי לתוך פי, ומיד נזכרתי. והעלה שמותר לבלוע מעט מן הגבינה שבפיו, כדי שלא תהיה ברכתו לבטלה, ואף על פי שמרן השלחן ערוך פסק שצריך להמתין שש שעות בין בשר לגבינה, מכל מקום רבים חולקים וסוברים שכל שסילק השלחן ובירך ברכת המזון די בכך לאכול מאכלי חלב. וכן המנהג במדינות אשכנז, וכמ"ש הרמ"א בהגה. ועוד שהפרי חדש סובר שבימות החורף שהימים קצרים האוכל בשר בצהרים מותר לו לאכול גבינה בערב, אף על פי שאין בינתים אלא ארבע שעות בקירוב בין סעודה לסעודה. ואף על פי שהאחרונים חולקים על הפרי חדש בזה, בנידון לכל הדעות יש להתיר לטעום כדי שלא תהיה ברכתו לבטלה. עכת"ד. ואמנם מעשה שהיה כך היה, ומצא מקום לצרף דעת הפרי חדש, אבל גם לאחר שעה בלבד יש מקום להקל לטעום כל שהוא כמו שכתבנו. וכן העלה בספר שלחן מלכים (דף מ"ו ע"א), שבאופן שכזה ראוי לסמוך על הראשונים שסוברים שמיד אחר סילוק שלחן וברכת המזון מותר לאכול גבינה, וכל ששכח ובירך, יש לו לטעום כל שהוא כדי שלא תהיה ברכתו לבטלה. ושלא כמו שכתב השדי חמד (מערכת בשר בחלב אות י"ב) בשם הזכור לאברהם לחלק בין אם היה בתוך ארבע שעות, לבין אם היה בימי החורף אחר ארבע שעות. ע"ש. ובשו"ת גנוזי יוסף (סימן צ' אות ב') הביא שהגאון מר חמיו ר' אליעזר דייטש (בעל שו"ת פרי השדה) נשאל בני"ד, והשיב אם יש בשר בין השינים אסור לטעום, כיון שיש דעות שאיסור ברכה לבטלה הוא רק מדרבנן, אבל אם אין בשר בין השינים, שאין צריך להמתין שש שעות אלא מכח המנהג, פשוט שיטעום קצת כדי שלא תהיה ברכתו לבטלה. ע"ש. ולפי מה שאנו תופסים עיקר כדעת הרמב"ם והשלחן ערוך שאיסור ברכה לבטלה מן התורה, גם בספק אם יש בשר בין השינים יש להתיר לטעום כל שהוא, כדי שלא תהיה ברכתו לבטלה, בהסתמך על הפוסקים שבסילוק שלחן וברכת המזון מותר לאכול חלב אחר בשר. וכנ"ל. ותבט עיני בשו"ת מכתב לחזקיהו (סימן ה' דף ל"א ע"א), שהביא בשם ספר פסקי ריקאנטי האחרונים (סימן ט"ו), שנשאל בדבר המנהג שפשט בתפוצות ישראל שלא לאכול בשר החל מראש חודש אב עד התענית של תשעה באב, ואדם אחד טעה ובירך על חתיכת בשר, ולאחר שנתנה בתוך פיו מיד נזכר, והשיב, שמכיון שלדעת הרבה פוסקים איסור ברכה לבטלה הוא רק מדרבנן, וכן העלה בשו"ת זרע אמת (חאו"ח סימן א'), לכן יפלוט חתיכת הבשר מפיו, ולא יבלע ממנה כלום, אף על פי שעל ידי כך תהיה ברכתו לבטלה. עכת"ד. ולפי זה יש ללמוד, שאם לגבי איסור שאין עיקרו אלא מתורת מנהג, כאכילת בשר בימי אב, אסור לטעום כלל, כל שכן בנידון שלנו שהוא דבר ששרש איסורו מן הדין, שבודאי אינו רשאי לטעום כלום, לדעת בעל פסקי ריקאנטי האחרונים. אולם שוב מצאתי בשדי חמד (מערכת בין המצרים אות ה') שכתב להיפך בשם פסקי ריקאנטי האחרונים, שאם בירך בימים אלה על חתיכת בשר ונזכר מיד, יש לו לאכול מעט כל שהוא מן הבשר, כדי שלא תהיה ברכתו לבטלה, שבטעימה כל שהיא אין משום שמחה ולא משום מיעוט אבלות. ע"ש. והרה"ג ר' משה שטרן שליט"א בשו"ת באר משה חלק ד' (סימן כ"ד), נשאל בנידון דידן, במי ששכח ובירך על גבינה או חלב תוך שש שעות לאכילת בשר, והשיב, שנראה שיטעם כל שהוא מהם כדי שלא תהיה ברכתו לבטלה, וסיים, ויותר היה נראה לי לומר שיאכל

כזית גבינה או רביעית חלב, כדי שיברך גם ברכה אחרונה, אלא שאין בכחי לחלוק על פסקי ריקאנטי האחרונים (סימן ט"ו) שנשאל כעין נידון דידן, והעלה שיאכל רק מעט מזער מהבשר כדי שלא תהיה ברכתו לבטלה, ולא התיר לאכול כזית בשר כדי שיברך ברכה אחרונה, אבל אפשר לחלק ולומר שבנידון דידן שהרבה פוסקים מתירים לאכול מאכלי חלב מיד אחר סילוק שלחן וברכת המזון, אחר סעודת בשר, טוב יותר שיאכל כזית גבינה או שישתה רביעית חלב, ויברך ברכה אחרונה כדין, כיון שיש אומרים שצריך לברך בורא נפשות רבות בכל שהוא, כמ"ש בכף החיים (סימן ר"י אות ט"ו). עכת"ד. ובמחכ"ת אין שום מקום להתיר לאכול כזית גבינה או לשתות רביעית חלב, ודיינו להתיר טעימה כל שהיא כדי שלא תהיה ברכתו הראשונה לבטלה, ואפילו נתן חתיכת גבינה בפיו, יטעם כל שהוא ממנה, ויפלוט השאר, ולא יאכלנה כולה + ודע שאין להתיר בנידון דידן לאכול כשיעור מטעם הואיל ואשתרי אשתרי, שאין כאן היתר גמור, אלא דחיית איסור קל מפני איסור חמור יותר, ובוזה לא אמרו הכלל שהואיל ואשתרי אשתרי. וכמבואר בחידושי הרשב"א לקידושין (כ"א ע"ב), שהקשה לפי דעת רב שסובר שאף ביאה שניה הותרה ביפת תואר, משום דהואיל ואשתרי אשתרי, והרי יבמה מן האירוסין לכהן גדול, שהותרה מן התורה בביאה ראשונה, לפי שמצות עשה של יבום דוחה לא תעשה של איסור אלמנה לכהן גדול, ואף על פי כן ביאה שניה אסורה (יבמות כ' ע"ב). ולא אמרין הואיל ואשתרי אשתרי. וי"ל דהתם לא שרי לה קרא בהדיא, אלא משום דאתי עשה ודחי לא תעשה שרינן לה, הילכך ביאה ראשונה דאיכא עשה דיבום שריא, ביאה שניה דליכא עשה אסורה, אבל הכא היתר יפת תואר מפורש בתורה, ולא חילק הכתוב בין ביאה ראשונה לשניה, הילכך אמרין הואיל ואשתרי אשתרי. ע"כ. וכן כתב הראב"ד בפירושו לתמיד (לב ע"א) ע"ש. ואם כן בנידון דידן לא שייך הואיל ואשתרי אשתרי. ועיין תוספות מנחות (מ' סע"ב). ובשו"ת עמק יהושע (סימן א'). ובשו"ת רב פעלים חלק ג' (חאו"ח סימן י"ח). ואכמ"ל. [והנה בספר שערי ברכה (שער י"ט סעיף י"ט) כתב, שאם טעה וברך על מאכל שהוא אסור מדרבנן יאכל מעט פחות מכזית, שי"ל שלא גזרו חכמים על פחות מכשיעור, שהרי חצי שיעור באיסור תורה אין בו מלקות, וגם הרי הוא עושה כדי שלא תהיה ברכתו לבטלה, לפיכך לא גזרו. ע"כ. ואינו נכון, שהרי להלכה אנו פוסקים כדעת הרמב"ם והשלחן ערוך שלא תיקנו ברכה על איסור דרבנן, וגם קיימא לן דחצי שיעור אסור גם בדרבנן. דכל דתקון רבנן כעין דאורייתא תקון, וכמ"ש הריב"ש בתשובה (סימן רפ"ז). וע"ע בפתח הדביר (סימן ש"ו סק"ג) ובשדי חמד (מערכת ח' כלל ט"ז) וכנ"ל. ודוקא בנידון דידן שיש הרבה ראשונים שסוברים היתר גמור הוא אחר סילוק שלחן וברכת המזון, יש מקום להקל, ולא באיסור דרבנן גמור, ואפילו באיסור דרבנן שאין לו עיקר מהתורה נראה שיש להחמיר. וכן מצאתי בספר שלחן מלכים (דף מ"ו ע"א) שהשיג עליו בזה. ודו"ק.] + וסברת האומרים שיש לברך בורא נפשות רבות על כל שהוא, לית דחש להא, והמנהג פשוט נגד סברת יחידאה זו. ועיקר ברכת בורא נפשות רבות אינה אלא רשות, כמ"ש בשיטת רבינו אברהם אלאשבילי לברכות (ל"ה ע"א). וכן כתבו רש"י בספר הפרדס הגדול (סוף סימן ע"ח), ובספר הרוקח (סימן שמ"ב). וע"ע להגר"א בהגהותיו לירושלמי (פרק ו' הלכה ד') שכתב, שעיקר ברכת בורא נפשות רבות אינה חיוב גמור, ובזמן המשנה לא היו מברכים בורא נפשות רבות. ע"ש. (ובספר מועדים וזמנים הלכות פסח סימן רי"ז עמוד נ"ב, כתב, ששמע כן בשם הגאון החזון איש. ולא זכר מכל הני"ל). ולכן הדבר ברור שאין להתיר אלא טעימה כל שהיא שבזה יוצא ידי חובת ברכתו הראשונה, שהרי אסור ליהנות כלום מהעולם הזה בלא ברכה. וכמ"ש כל זה התוספות בברכות (דף ל"ט ע"א) וכן כתב במפורש הגאון בעל פרי השדה בתשובה שהובאה בשו"ת גנזי יוסף (סוף סימן צ') שפשוט מאד שלא להתיר יותר מטעימה כל שהיא לצאת ידי חובת הברכה ראשונה. ע"ש.

בסיכום: מי שאכל בשר ובתוך שש שעות בירך על מאכלי חלב יטעם טעימה כל שהיא כדי שלא תהיה ברכתו לבטלה.